SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2736

av Ulrika Westerlund och Ajda Asgari (båda MP)

Adopterades rättigheter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta bereda förslagen från Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt (SOU 2025:61), med hänsyn tagen till remissinstansernas svar, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se hur adopterades personakter skulle kunna flyttas från organisationer och andra privata sammanhang till ett nationellt hållet arkiv och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur adopterade skulle kunna erbjudas gratis DNA-testning och hur en nationell DNA-databas skulle kunna inrättas och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att adekvat stöd till adopterade, adopterades barn och de som adopterat kommer att fortsätta erbjudas så länge behov finns, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påskynda processen med att ratificera konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (ICPPED) och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över frågan om skadestånd till adopterade och adopterades familjer och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Frågan om rättigheter för adopterade personer har alltmer uppmärksammats under de senaste åren. Den förra regeringen tillsatte därför i oktober 2021 en utredning i syfte att ”utreda och klargöra förekomsten av oegentligheter i den svenska internationella adoptionsverksamheten och hur svenska aktörer agerat i samband med oegentligheter”. Utredningen skulle också bland annat analysera reglering, se över olika aktörers ansvar och roll, utreda behov av stöd och ta ställning till hur barnrättsperspektivet och rättssäkerheten kan stärkas i den framtida internationella adoptionsverksamheten.

Utredningen, *Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt* (SOU 2025:61), överlämnade sitt betänkande till regeringen i juni förra året och det är nu viktigt att förslagen analyseras och tas vidare efter det att remissinstansernas svar har beaktats. Bland annat föreslår utredningen att adopterade och deras familjer ska få en offentlig ursäkt, att ett nationellt resurscentrum för adopterade personer och adoptionsfrågor ska erbjuda stöd, att adopterade ska ha rätt till ekonomiskt bidrag för resa till ursprungslandet – samt att verksamheten med att förmedla barn för adoption till Sverige ska avvecklas och internationella adoptioner fortsättningsvis bara vara tillåtna när det finns en personlig relation mellan den som vill adoptera och barnet. Staten måste ta ett större ansvar för att säkerställa att en adoption är för barnets bästa och att processen är rättssäker. Miljöpartiet har inte tagit ställning till samtliga förslag ännu men lyfter nu i denna motion några av förslagen samt några av de krav som sedan tidigare drivits av organisationer för adopterade och några av de ytterligare förslag som kommit in under remissrundan för utredningen. Några av dem har också tidigare framförts av Miljöpartiet, i motioner från 2023 och 2025.

Det är inte tillfredsställande att känsliga uppgifter rörande privatpersoner hålls av privata aktörer som till exempel adoptionsorganisationer eller privatpersoner som varit inblandade i internationella adoptioner. Staten borde ta över personakterna och säkerställa säker förvaring. Det är också centralt att de berörda personerna själva kan få tillgång till materialet, nu eller längre fram i tiden. Även om en adopterad person själv i något fall inte önskar få tillgång till materialet finns möjligheten att personens barn kan vilja ha tillgång mycket längre fram i tiden. Att detta då är möjligt är centralt. Utredningen föreslår att akterna ska hållas hos Riksarkivet, vilket Miljöpartiet instämmer i vore en bra lösning. De privatpersoner som fortsatt har den här typen av material i sin ägo uppmanas också att lämna detta till Riksarkivet av utredningen. Det kan också visa sig att det kan bli nödvändigt med någon form av lagändring för att

säkerställa att alla privata arkiv överlämnas, om detta inte sker frivilligt. Hur detta ska gå till måste i så fall utredas.

Med moderna och brett tillgängliga DNA-tester är det allt fler som får tillgång till information som bara för några år sedan inte ansågs möjlig att få. Okända släktingar kan helt enkelt bli kända för en person som gör ett DNA-test hos någon av de kommersiella aktörerna. Resultatet av ett sådant test kan för några personer bli början på svaren på frågorna om hur deras egen adoption har gått till och vilka de biologiska föräldrarna är eller var. Även om kostnaderna under senare år har minskat drastiskt kan det för många ändå vara en för hög kostnad. Det är inte rimligt att någon person som kan vara ett offer för ett grovt brott inte får reda på det på grund av den egna ekonomin. Det bör utredas hur alla berörda kan ges tillgång till ett DNA-test. I utredningen föreslås att det ska utredas hur en nationell DNA-databas ska upprättas, för att adopterade inte ska bli beroende av kommersiella aktörer. Att inrätta sådana databaser är också en uppmaning från flera av FN:s människorättsrapportörer. Uppmaningen gjordes 2022. Miljöpartiet instämmer i att detta vore en bra lösning, men det kommer, vilket utredningen också själv konstaterar, att ta en viss tid. I väntan på denna databas bör ändå de som önskar kunna få stöd för att göra ett test hos en kommersiell aktör.

Det är numera välkänt att adopterade personer i högre utsträckning än andra bland annat begår självmord, gör självmordsförsök, hamnar i missbruk, är deprimerade och upplever ensamhet. Att nu också få reda på att man kan vara utsatt för en oetisk och illegal adoption kan sannolikt bidra till ännu sämre hälsa och göra behoven ännu större. Adopterade personer borde alltså erbjudas stöd, om personerna själva önskar det. Även personer som har adopterat kan vara i behov av stöd, dels vad gäller själva föräldraskapet, dels specifikt vad gäller upptäckter av att barn har adopterats illegalt. Att göra en sådan upptäckt gällande det egna barnet kan bli traumatiskt också för föräldern, även om det är den adopterade själv som är mest berörd. Sedan 2020 har Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF, ett uppdrag att erbjuda ett stöd till adopterade. För 2022 och framåt erbjuds stödet också till personer som adopterat. Det är centralt att någon form av stöd kan fortsätta att erbjudas så länge behov finns. Stödet måste motsvara behoven hos målgruppen och därför vara flexibelt. Det är också sannolikt att det kommer att finnas ett behov också hos barn till adopterade; dessa borde därför också vara inkluderade i målgruppen. I utredningen konstateras:

Det samtalsstöd som tillhandahålls i dag genom MFoF uppfyller inte i tillräcklig grad de krav på adoptionsspecifik kompetens, tillgänglighet och valfrihet som efterfrågas.

Även om flera av dem som nyttjat samtalsstödet är nöjda, så finns det också de som är missnöjda och de som av olika skäl inte vill använda samtalsstödet. Det innebär en risk att enskilda personer som är i behov av stöd väljer att inte ta del av det stöd som erbjuds.

Utredningen förordar att ett nationellt resurscentrum ska inrättas och att bland annat stöd ska erbjudas där. Det är viktigt att synpunkter från berörda organisationer tas in i arbetet framåt med hur stödet bäst organiseras. Under hösten 2026 har det framkommit uppgifter i medier som tyder på att det nationella resurscentret hittills verkar bestå av en webbsida och att ansvarig myndighet, MFoF, inte har fått extra stöd för att utveckla denna. Miljöpartiet förordar att detta ses över och att arbetet med att inrätta ett nationellt resurscentrum inleds.

Flera organisationer som arbetar för adopterades rättigheter har framhållit att Sverige borde ratificera konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden, ICPPED, och Miljöpartiet instämmer i detta. Detta är också ett förslag i utredningen. Det finns olika former av påtvingade försvinnanden, och internationella adoptioner är i vissa fall exempel på det. I syfte att stärka arbetet med att säkerställa ett mänskliga rättigheter-perspektiv i arbetet med adopterades rättigheter förordar vi därför att konventionen ratificeras.

Utredningen som nu har arbetat och lämnat fram sitt betänkande har inte haft i uppdrag att utreda frågan om ett eventuellt skadestånd. Miljöpartiet vill inte utesluta att det skulle kunna vara relevant med ett sådant och vill därför att frågan ses över.

Ulrika Westerlund (MP) *Ajda Asgari (MP)*